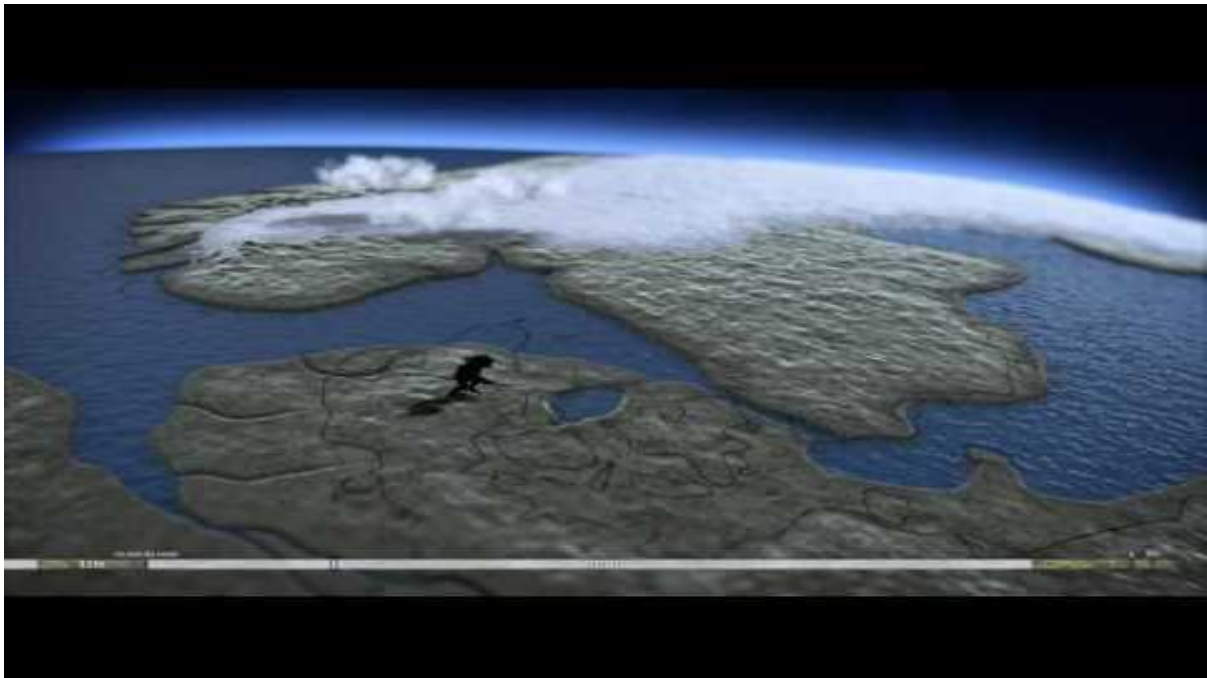

Hvad er ler? - Og hvad kan det bruges til?

Du bor i et helt fantastisk område, nemlig Geopark Det Sydfynske Øhav. Gennem mange tusind år er landskabet blevet formet af istidernes enorme kræfter fra is og smeltevand. Det har haft stor betydning for de mennesker, der boede her i stenalderen, men også for dig, der bor her i dag.

I dette forløb skal du arbejde med ler. Ler er bl.a. dannet under istiden for mere end 11.700 år siden.

Start med at se animationen omkring istiden. [Danmark og istiderne](#)

Screenshot af animationsfilm om istiderne i Danmark: Vejle Kommune

Denne animation starter lang tid før vores sidste istid. Den starter for ca. 200.000 år siden. Vi starter midt i Saale-istiden.

Istider og mellemistidsfaser:

Saale - istid:

For ca. 390.000 til ca. 130.000 år siden

Eem - mellemistid:

For ca. 130.000 til ca. 115.000 år siden

Weichsel - istid (seneste):

For ca. 115.000 til ca. 11.700 år siden

Se hvordan Det Sydfynske Øhav har været fastland i lange perioder. Der har været skove, og folk har boet, hvor der i dag er hav.

Hvorfor tror du, at personen løber væk, når isen kommer tæt på? - Snak om det i klassen.

Hvad er ler?

Du kan finde ler i naturen. Du har måske allerede prøvet at finde ler, når du graver. Når ler bliver brændt, bliver det meget hårdt. Noget ler skrifter farve, når det bliver brændt. Brændt ler hedder også keramik.

Foto af ler i en klint. Det hvide er muslingskaller: Geopark
Det Sydfynske Øhav, sekretariatet

Foto af keramik: Ulrich Pedersen Dahl,
CFU

En stor opdagelse

For flere tusinde år siden opdagede egypterne, at ler bliver hårdt som sten, når det bliver brændt. Det var en stor opdagelse, så kunne de nemlig lave keramik. Keramik kan bruges til at opbevare mad og drikke i. Keramik bliver brugt til mange ting i dag. For eksempel kopper og tallerkener og fliser på badeværelset. Man kan også lave teglsten af ler. Det har man tidligere blandt andet gjort i Stenstrup og på Ærø

Lertyper

Du kan få flere forskellige typer ler. Noget ler er groft og har sandkorn i sig. Andet ler er helt fint og glat. Alle slags ler bliver hårde, hvis du brænder dem ved 1.000 grader.

Formning af ler

Du skal ælte ler, inden du kan forme det til for eksempel en figur. Du ælter leret ved at banke ned i det med hænderne knyttet og folde det flere gange. På den måde banker du de små luftbobler ud af leret. Når du ælter leret, bliver det blødere at arbejde med. Du trækker eller trykker leret til den ønskede form med fingrene.

Fælles i klassen

- Hvor kender du ler fra?

Nu får du en lille klump ler i hånden - Mærk på den.

- Hvad kan du sige om klumpen?
- Hvordan føles den mellem fingrene?
- Kan du beskrive den?

Sammen med jeres lærer skal I skrive egenskaberne på tavlen.

Men ler er ikke bare én type. Ler er mange forskellige typer. Nu skal vi lære lidt om nogle forskellige typer af ler, Så kan du måske genkende dem i naturen senere.

Gruppeopgave

I din gruppe skal I prøve at sætte teksten og billedet sammen. Læs teksten og find det billede I tror passer til.

Tekst	Billede
<p>Leret er brunt Der er sten i leret Svage striber i leret</p> <p>Kan blandt andet findes på Bjørnø, Thurø, Ærø, Langeland og i Knolden Klint</p>	<p>Brunt moræne-ler</p>
<p>Leret er gråt Der er sten i leret Leret er ensartet og uden striber</p> <p>Kan blandt andet findes på Thurø, ved Lehnskov og i Ristinge Klint</p>	<p>Gråt moræne-ler</p>
<p>Leret er brunt Ingen sten i leret Har ingen striber Leret er ekstremt finkornet og føles glat og fedtet i fugtig tilstand</p> <p>Kan blandt andet findes på Røsnæs, Tåsinge, ved Vejlbyskov og omkring Lillebælt</p>	<p>Røsnæs ler</p>
<p>Leret er gråt eller brunt Ingen sten i leret Tydelige striber af sand</p> <p>Kan blandt andet findes i Stenstrup Issø, Knolden Klint og på Bjørnø</p>	<p>Smeltevands-ler</p> <p><i>Fotos af forskellige lertyper: Geopark Det Sydfynske Øhav</i></p>